

Carolien Borgers over *“Het waanidee binnen de theaterwereld”*:

De vraag die mij gesteld werd als aanleiding om hier te staan was: “Carolien, hoe hou jij je hoofd boven water in het huidige culturele klimaat?”

Mijn eerste reactie was: “Prima, ik hou me prima staande.”

En dat is ook zo, ik speel gemiddeld 80 keer per jaar in theaters met m’n voorstelling en daarnaast ben ik soms op de radio en de televisie, ik spreek reclames in. Ik kan ervan rondkomen, ik kan ervan op vakantie, kortom: ik ben oké. Maar dat was niet altijd zo, ik ben opgegroeid in Etten-Leur.

In 1992, ik was negen jaar oud, zat ik daar in de kleine zaal van theater de Nobelaer, samen met mijn moeder. Om me heen zaten allemaal andere mensen, ze waren stil, ik keek naar ze, zij keken naar voren. Ik keek ook naar voren en zag een groep mensen over het toneel bewegen, ze hadden kleren aan, ze spraken zinnen uit, ze lachten soms hard en als wij, degene die keken, lachten, dan leken ze zich daar niets van aan te trekken.

Het was mijn eerste ervaring met theater, met de magie van een werkelijkheid binnen een onwerkelijkheid, de spanning tussen toeschouwer en speler, zender en ontvanger.

Welke groep het was; ik heb geen idee meer, maar ze speelden “De koopman van Venetië” en ik was verkocht. Ik was een klein meisje en het enige wat ik dacht was: dit wil ik vaker, als toeschouwer én als speler. Nog dat jaar besloot ik op toneel te gaan; “Jeugdtheatergroep Lava” van Stichting Vulkaan, wat zoveel inhield als een enthousiaste drama docente en een paar gemotiveerde ouders die zich “hoofd kostuum”, “hoofd schmink” en “hoofd productie” noemden. We hadden elke week les, en om de 2 jaar maakten we zelf een voorstelling, we kregen daarvoor subsidie van de gemeente.

De eerste voorstelling “Zeventien wezen” schreven we zelf en ging over jongeren die in een droom de maatschappij kunnen creëren waarin ze het liefst zouden leven: we waren bezig met de wereld, met onze wereld, en we waren bezig met iets te maken. We speelden de voorstelling drie keer. In een uitverkochte kleine zaal in de Nobelaer.

Ik ben het wandelende cliché van het meisje dat voor de spiegel staat met een borstel in haar hand en doet alsof het een microfoon is in een uitverkocht Carré.

Ik deed op de middelbare school met elke openingsviering en kerstmusical mee, ik nam zang- en pianolessen, ik zat op een koorklasje. Ik heb een meidengroep opgericht in de 3e klas van het VWO. Onze naam was Cherry. We zongen op alle schoolfeesten van de onder- en bovenbouw, met terugwerkend kracht is het schattig en onroerend, toen was het voornamelijk gênant. Maar wel noodzakelijk. Om te kunnen worden wie ik wilde zijn.

In 2005 studeerde ik af aan de Amsterdamse Toneelschool en Kleinkunstacademie, mijn werkende leven begon, ik was 21.

Thuis is mij verteld dat het belangrijk is om je eigen broek op te kunnen houden, het idee was: als je iets gaat leveren aan een publiek moet je eerst zorgen dat er vraag naar is.

Mijn ouders komen allebei uit een arbeidersgezin en zijn als enige van hun familie hoger opgeleid. Ze hebben in de jaren '80 met hard werken een bestaan opgebouwd. In ons gezin werd niet gemiept.

“Je moet altijd een realistische balans opmaken van vraag en aanbod,” zei mijn vader, “Is er meer aanbod dan vraag, dan moet het aanbod zich achter de oren krabben en een gedegen studie overwegen met toekomstperspectief en een behoeftige markt.”

Dat was duidelijke taal.

In de kunst echter, werkt dat anders: het idee van vraag en aanbod werkt daar na een tijdje pas, de vraag moet ontstaan door het aanbod eerst te zien. Toen ik mijn eerste cabaretvoorstelling ging spelen was mijn devies: ik doe het zonder hulp, zonder financiële bijdrages en zonder kruiwagens, ik ga op eigen houtje een publiek opbouwen. Ik zag mezelf als theatermaker en als ondernemer, en mijn programma's als een uiting van mijn zelfstandige onafhankelijke zelf.

(Daarbij komt dat een cabaretier überhaupt geen subsidie aan kan vragen omdat cabaret een zogenaamde commerciële kunstvorm is.

Wij worden geacht zelf met de financiering te komen, voor alles: posters, flyers, regisseur, lichtontwerp, decor, muzikant, technicus, sejour, reiskosten, apparatuur en batterijen.)

Ik dacht: dat doe ik, het helemaal zelf.

En beetje bij beetje, voorstelling voor voorstelling heb ik het ook opgebouwd.

Maar dat ik dat helemaal zelf heb gedaan is, zeker binnen de theaterwereld, een waanidee.

Alles wat ik had geleerd, van het jeugdtheater in Etten-Leur, en mijn opleiding, een van de zwaarst gesubsidieerde in Nederland, tot elk theater waar ik ooit heb gespeeld, dat een deel van zijn voorstellingen met subsidiegeld boekt, en vaak voor een groot gedeelte van gemeenschapsgeld is gebouwd, heeft hulp nodig. Hoewel hulp niet het goede woord is. Het gaat om geld. Net zoals snelwegen geld nodig hebben.

En dat merk ik nu die subsidies afnemen.

Dit jaar zijn er drie theaters failliet gegaan waar ik dit seizoen speelde.

Vlaardingen, Zaltbommel en Heythuizen hebben het niet gered.

En dat is vervelend, niet alleen voor mij als maker, dat betekent drie keer spelen, met alle genoemde kosten, en drie keer niets verdienen, maar ook voor mij als bezoeker. En voor u.

En voor alle andere jongens en meisjes van negen jaar of negentien, die graag in het theater willen zitten of staan.

Als die kleine theaters verdwijnen, en dat doen ze, want de eerdergenoemde zijn alleen degene waar ik heb gespeeld dit seizoen, maar er zijn er veel meer die op het randje van faillissement staan, als die verdwijnen, dan moeten de inwoners van die dorpen en kleine steden voor een avondje theater uitwijken naar grotere nabijgelegen steden met megalomane nieuw gebouwde theaters.

Toegegeven, heerlijke stoelen, maar de programmering is daar anders.

Daar staat het boekje vol met Albert Verlinde Stage Entertainment, daar werken ze met quota; bezoekersaantallen die bepalen of een cabaretier of kunstenaar terug mag komen of niet.

Micha Wertheim maakte een van de beste cabaretprogramma's van afgelopen seizoen. Een programma dat door veel bezoekers wordt bezocht én gewaardeerd. Dit kan mede doordat hij jarenlang de kans heeft gehad om in gesubsidieerde zaaltjes voor weinig mensen te spelen, beter te worden, zijn metier beter te beheersen, zijn publiek op te bouwen. Zo ook Youp, zo ook Hans, zo ook Brigitte.

De theaters die nu verdwijnen, daarmee verdwijnt niet alleen steen, daarmee verdwijnt een plek, een ruimte om te ontwikkelen.

In die kleine zaal in Etten-Leur, kon ik als 9-jarig meisje kijken naar “De koopman van Venetië” en als gevolg daarvan met 16 andere jongeren uitgedaagd worden om zo goed mogelijk te worden.

Daar werd een gat gedicht tussen wat ik wilde en wat kon: ik wilde graag spelen, en het kon. Op een laagdrempelige manier kon ik instappen. Dat bleek niet alleen voorbehouden aan stadse kinderen, daar konden ook wij, uit Etten-Leur, uitgedaagd worden om zo goed mogelijk te worden. Als je die mogelijkheid weghaalt, door de kleinere theaters te sluiten en de subsidies stop te zetten en beginnende kunstenaars het onmogelijk te maken zichzelf te ontwikkelen, dan maak je het theater armer dan de maatschappij die het moet inspireren. Minder subsidie en een verhoging van de BTW op kaartjes naar 21%, betekent dat de enige werkelijkheid die we straks nog hebben, het ontbreken van de magie van de onwerkelijkheid is.